

Sosial kontroll begrenser minoritets-ungdommers identitetsutvikling i majoritetsfosterhjem

Tina Hansen

Sammendrag

I denne artikkelen diskuteres identitetsutvikling hos minoritetsungdom som bor i majoritetsfosterhjem, et lite utforsket tema i nordisk fosterhjemsforskning. Mer spesifikt undersøkes: Hvilke utfordringer erfarer minoritetsungdom med muslimsk bakgrunn når de utvikler sin identitet i ikke-muslimske majoritetsfosterhjem? Hvordan håndterer de utfordringene? Artikkelen bygger på kvalitative intervju med ni ungdommer med muslimsk minoritetsbakgrunn som bor i ikke-muslimske majoritetsfosterhjem. Materialet er analysert ved hjelp av en fenomenologisk hermeneutisk meningsfortetning. Analysen viser at ungdommene i fosterhjems konteksten utsettes for sosial kontroll av fosterforeldre, biologisk familie, muslimske venner og medlemmer av muslimsk gruppe. Kontrollen fører til at ungdommenes handlingsrom begrenses når de skal utvikle sin identitet. Ungdommene responderer på kontrollen ved å utarbeide tre strategier for å endre eget handlingsrom: De utøver *informasjonskontroll*, hvor de begrenser hvilken informasjon de gir til hvem, *tilbaketrekning* fra aktører som utsetter dem for sosial kontroll, og *søker støtte* hos aktører som ikke utøver sosial kontroll. Slik får ungdommene et tykkere aktørskap når de utvikler sin identitet.

Nøkkelord: Identitet, fosterhjem, sosial kontroll, minoritetsbarn i majoritetsfosterhjem

Social control limits the identity development of minority youth in majority foster homes

Abstract

In this article, I discuss identity development among Norwegian minority youth living in majority foster homes, a little researched topic in Nordic foster home research. The main questions to be addressed are: Which challenges do minority youth with Muslim background experience as they develop their identity in non-Muslim majority foster homes? How do they handle these challenges? The article is based on qualitative interviews with nine young people with a Muslim minority background who live in non-Muslim majority foster homes. The material is analysed using a phenomenological hermeneutic method. My analysis suggests that the youth are exposed to social control by foster parents, biological families, Muslim friends, and members of religious groups. The control means that the young people's room for manoeuvre when developing their identity is limited. The young people respond to the control by developing three strategies that may alter their room for manoeuvring: *Information control*, where they limit what information they provide to whom, *withdrawal* from people who subject them to social control, and *seeking support* from actors who do not exercise social control. In this way, the youth get a thicker agency when they develop their identity.

Keywords: Identity, foster home, social control, minority children in majority foster home

Innledning

I Norge er det vanskelig å rekruttere minoritetsfosterhjem. Derfor plasseres minoritetsbarn ofte i majoritetsfosterhjem (PROBA, 2017). Barnevernloven (§4-15) påpeker imidlertid at det er ønskelig med kontinuitet i forhold til barns etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn ved fosterhjems plassering (Ofstad og Skar, 2015). Forskere er også enige om at minoritetsbarn bør oppleve en viss kontinuitet i eget liv med hensyn til kultur og språk (Holm-Hansen *et al.*, 2007). Det er likevel ikke forskningsmessig belegg for å si at det er en fordel å bosette minoritetsbarn i minoritetsfosterhjem (Egelund og Hestbæk, 2003; Selwyn og Wijedesa, 2011; PROBA, 2017). Et sentralt tema i forskning på minoritetsfamiliers møte med barnevernet har vært hvordan brukerne vektlegger kontinuitetshensynet (Egelund *et al.*, 2009; Backe-Hansen, Egelund og Havik, 2010). Det er imidlertid behov for kunnskap om minoritetsbarns erfaringer med, og syn på egen fosterhjems plassering i Norge (Holm-Hansen *et al.*, 2007; Backe-Hansen *et al.*, 2010). I denne artikkelen diskuterer jeg følgende: Hvilke utfordringer erfarer minoritetsungdom med muslimske bakgrunn når de utvikler sin identitet i ikke-muslimske majoritetsfosterhjem. Hvordan håndterer de utfordringene?

Små kvalitative studier tyder på at de fleste ungdommer ikke knytter store utfordringer til det å bo i fosterfamilier med en annen kulturell, etnisk og religiøs bakgrunn (Larsen, 2009; PROBA, 2017; Hansen og Flaskerud, 2020). Ungdommer er lite opptatt av religion og fosterforeldrenes kulturelle bakgrunn, men vektlegger at relasjonen preges av åpenhet og støtte, og autonomifremmende sosialisering (Hansen og Flaskerud, 2020). I PROBA (2017) påpekes det videre at det er viktig for ungdommer og beholde «en fot i begge leire». Det å leve i et majoritetsfosterhjem samtidig som man har kontakt med aktører fra minoritetskonteksten, aktualiserer spørsmål knyttet til identitetsutvikling, det vil si, opplevelsen av hvem individet opplever å være (Berger og

Luckmann, 2000). I denne artikkelen løfter jeg frem ungdommenes stemmer for å utvide vår forståelse av hvilke utfordringer minoritetsungdommer kan erfare i majoritetsfosterhjem når det gjelder sosial kontroll.

Tidligere forskning

I Norden har forskningsfokuset vært på etniske minoritetsfamiliers møte med barnevernet, deres sosiale bakgrunn, plasseringsårsak, plasseringenes hyppighet, varighet, plasseringsted og sosiale bakgrunn (Egelund og Hestbæk, 2003; Egelund *et al.*, 2009; Hammen og Jensen, 2010; Backe-Hansen *et al.*, 2010).

Engelske forskere påpeker at spørsmål om egen identitet er komplekst for barn under offentlig omsorg (Kelly og Sinclair, 2005; Barn, 2010). Samtidig er fosterbarns identitetsutvikling lite utforsket (McMurray *et al.*, 2011; Berzin *et al.*, 2014) og det mangler et fokus på minoritetsbarn (Selwyn og Wijedesa 2011). Fokus på identitetsutvikling har også i Norden vært begrenset, men både nordisk og engelsk forskning viser det er viktig for minoritetsbarn å ha rollemodeller med samme etniske bakgrunn å speile seg i (Hannemann og Hansen, 2005; Barn *et al.*, 2005). Det gjør de unge mer selvsikre i forhold til sin etniske identitet. Forskingen er imidlertid ikke entydig, da mange minoritetsfosterbarn defineres som «andre» og mangler et støttende miljø og slik stiller spørsmål ved hvor de hører til (Barn, 2010).

Når det gjelder minoritetsbarns identitet, viser små kvalitative studier at det varierer hvorvidt, og i hvilken grad, religion, etnisitet og morsmål regnes som viktig for den enkelte (Hannemann og Hansen, 2005; Larsen, 2009; Hammen og Jensen, 2010; PROBA, 2017; Hansen og Flaskerud, 2020). Plasserte minoritetsbarn har ofte de samme sosiale og behandlingmessige problemene som andre plasserte barn (Hannemann og Hansen, 2005), blant annet følelsesmessige problemer som depresjon, angst og atferdsproblemer, dårligere skoleprestasjoner, økt sårbarhet i forhold til mye sykdom og en dårligere fysisk helse

(Bunkholdt, 2012). Minoritetsbarn har i tillegg ofte utfordringer av kommunikativ, språklig og integrasjonsmessig art (Hannemann og Hansen, 2005). Spesielt jenter opplever streng kontroll og/eller vold fra biologisk hjem, noe som fører til utfordringer som utagering i en tidlig fase etter plasseringen (Bredal og Melby, 2018). Jentene har også uvilje mot å bli bestemt over, utfordringer med å ta egne beslutninger, samt utfordringer knyttet til begrensede nettverk utenfor familien (Bredal og Melby, 2018). I hvilken grad etnisk, religiøs og kulturell bakgrunn aktualiseres i spesifikke kontekster må undersøkes empirisk.

Kontakt med biologisk familie i fosterhjemskonteksten kan påvirke identitetsutviklingen. Bredal og Melbys (2018) studie viser at både besøkshyppighet og kontakt med biologisk familie varierer, men de fleste informantene hadde samvær med biologisk familie (PROBA, 2017). Hansen og Flakeruds (2020) studie viser, på den andre siden, at få ungdommer hadde samvær. I hovedsak var det ungdommer som var troende som beholdt kontakten med biologisk familie. Mange unge kjemper mot utstøtelse fra både biologisk familie og miljø (Hannemann, 2003; Hannemann og Hansen, 2005). Jenter er særlig utsatt for generasjonskonflikter forårsaket av at jentene søker individualisering, mens foreldre ønsker at kulturelle normer skal opprettholdes.

Metode

Dataene er fremkommet gjennom individuelle intervju med ni minoritetsungdommer med muslimsk bakgrunn bosatt i Norge, herav fem gutter og fire jenter i alderen 13–21 år. Intervjuene ble gjennomført høsten 2012, våren og høsten 2013. Det ble benyttet båndopptaker og skrevet feltnotater etter det enkelte intervju. Prosjektet er godkjent av NSD.

I rekrutteringsprosessen av informanter ble fosterhjemtjenester, barnevernskontorer, Forandringsfabrikken, Frelsesarmeens Barne- og Familievern og Landsforeningen for barnevernsbarn kontaktet. Saksbehandlere sendte

prosjektets informasjonsbrev videre til minoritetsfosterbarnene i deres system. Av de forespurte gav ni ungdommer skriftlig samtykke. Informantene har ulik botid i Norge og oppholdet i fosterhjemmet har forskjellig varighet. Deres biologiske foreldre kommer fra syv forskjellige land og ungdommene har ulik nasjonal, etnisk, språklig og kulturell bakgrunn. Informantenes religiøse bakgrunn er imidlertid felles da samtlige har bodd med sine muslimske familier. En informant har ikke minner fra biologisk hjem, fordi hun var tre år da hun flyttet. Informantene har videre felles erfaring med å bo i ikke-muslimske majoritetsfosterhjem, og de har opplevd hvordan det er å leve som minoritetsungdom.

I et forskningsetisk perspektiv betraktes en gruppe mennesker som sårbare når medlemmene har særskilte utfordringer med å gi fritt informert samtykke til deltakelse i forskning (Solbakk, 2009). Det at informantene er ungdommer, tilhører minoriteter og er flyktninger bidrar til at de kan betraktes som en «utsatt gruppe» (NESH, 2016), eller en «sårbar gruppe» (Liamputtong, 2007; Solbakk, 2009; Lambert og Glacken, 2011), og det ble lagt vekt på å etablere en intervjusituasjon med rom for å samtale om prosjektet for å sikre at samtykket var informert og fritt.

Det ble benyttet semistrukturerte intervju (Kvale og Brinkmann, 2009) fordi det var informantenes erfaringer, kunnskap og meninger som var i fokus. Ved å søke ungdommenes erfaringer og refleksjoner kan den dypere mening ved et aspekt ved menneskelig erfaring forstås (van Manen, 1997b).

Samtalene ble strukturert rundt en intervjuguide med seks tema; deg og ditt liv, fosterfamilien, religion, biologisk familie, kjønn og fritid. Ungdommenes fortellinger skulle være styrende i samtalen og semistrukturerte intervju gir rom for at forsker og informant kan gå i dybden for å følge opp tanker og refleksjoner som informanter tar inn i samtalen (Kvale og Brinkmann, 2009; Denzin og Lincoln, 2018). Informanter kan se sammenhenger

som en forsker ikke er bevisst eller ikke har forstått. Intervjuer hadde ofte meningsorienterte kommentarer eller oppfølgingsspørsmål for å bekrefte eller avkrefte egen forståelse og fortolkning av informantenes utsagn (Kvale og Brinkmann, 2009). Sårbarheten i intervjusituasjonen ble søkt ivaretatt ved å benytte overordnede spørsmål slik at informantene selv kunne avgjøre om, hvordan og hva de ville dele.

I bearbeidelsen av data ble det benyttet en fenomenologisk-hermeneutisk tilnærming med meningsfortetning og utvikling av meningsenheter (Kvale og Brinkmann, 2009). Først ble det transkriberte materialet lest gjennom for å få et overblikk (van Manen, 1997a). I andre lesning ble det identifisert meningsenheter i intervjuene. Meningsenhetene ble så sammenlignet på tvers av intervjuene for å identifisere eventuelle tema i tekstene. Analysen resulterte i at femten meningsenheter (for eksempel: De kontrasterer relasjonene i fosterhjem med de i biologisk hjem, å være med venner samt delta på fritidsaktiviteter er det sentrale for ungdommene, kontakten med familien har vært konfliktfylt fordi de ikke underordnet seg religiøse og kulturelle regler, minimal kontakt med biologisk familie nå og de savner søsken) ble konsentrert til fem tema (vennskap og fritid, ytre press, roller og relasjoner i fosterhjemmet, kontakt med biologiske foreldre og selvforståelse). Temaene ble flere ganger sett i sammenheng med intervjutekstene for å sikre empirinærhet. Den «kvalitative runddans» mellom teori, empiri og metode som kjenne-tegner kvalitativ forskning (Wadel, 1991: 129) var sentral i analysen av materialet ved at jeg gikk frem og tilbake mellom teori og empiri fra begynnelsen av prosjektet til sluttfasen.

Det overordna temaet ble aktualisert i en «dialog» mellom forfatters faglige og private bakgrunn (fostersøster) samt i forsknings-hull som var synliggjort i kunnskapsstatuser. Forforståelsen var videre preget av tanken om at ungdommer i sårbare situasjoner ble behandlet lite kultursensitivt ved plassering i majoritetsfosterhjem. Overraskelsen var stor

da samtalene med ungdommene synliggjorde at flere av dem ønsket avstand til biologisk familie, tidligere nettverk, deler av foreldres kultur og religion, noe som førte til refleksjon over egen forforståelse. For å unngå at forskningen skal gi grunnlag for urimelig generalisering (NESH, 2016) poengteres det at studien viser til oppveksterfaringer fra et lite utvalg ungdommer hvor noen av dem har erfart vold og sosial kontroll utført av omsorgspersoner i både kristne, muslimske og ikke religiøse hjem.

Teori

Jeg benytter begreper og teorier knyttet til identitet og identitetsutvikling, forhandling, handlingsrom, sosial kontroll og vold. Identitet og identitetsutvikling betraktes her som en refleksiv, erfaringsbasert, relasjonell, normativ og prosessuell utvikling. I Meads (1934) perspektiv utvikles selvet gjennom menneskets kontinuerlige dialog med seg selv, det vil si, mellom selvets to deler, «jeg» og «meg». Identitetsutvikling knyttes videre til begrepet om den generaliserte andre, representert av det organiserte samfunnet et individ tilhører og som individet defineres og vurderes ut fra. Det er i form av den generaliserte andre at samfunnet kan utøve kontroll over enkeltindividets oppførsel (Mead, 1934). Identitet utvikles også av andre menneskers reaksjoner på en aktørs atferd. Cooleys (1964) begrep «looking-glass self», henviser til hvordan andre menneskers reaksjoner fungerer som et speil som en aktør benytter for å betrakte seg selv i forhold til kontekstens forventninger, spesielt i en tidlig sosialiseringfase. Slik utvikles selvet som respons på tidligere erfaringer, andres reaksjoner og kontekst.

Når en utvikler identitet vil det også finnes ulike handlingsrom. Et handlingsrom er dynamisk og problematiserer forholdet mellom begrensinger og muligheter for beslutninger og handlinger (Schönfelder, Andersen og Kane, 2018: 15). Goffmans (1992) perspektiv på forhandling gir mulighet til å belyse definisjonsmakten, det vil si, hvem som har makten til

å definere situasjonen i forhold til handlingsrommet for identitetsutviklingen. Goffmans (1992; 1967) forståelse av begrepet identitet som både sosialt tildelt (aktører i omgivelsene tillegger den unge en identitet) og som faktisk identitet (hvordan den unge oppfatter sin sosiale identitet) er viktige nyanseringer. Spesielt når ungdommene forhandler om hvem de skal få lov til å være i ulike relasjoner. Det handler om makt. Makt innebærer at ett menneske får ett annet menneske til å gjøre noe det ellers ikke ville gjort og er slik en egenskap ved relasjonen (Engelstad, 2009).

Et handlingsrom vil også preges av sosial kontroll, som kan være både kollektiv og uformell, der hensikten er å få mennesker til å rette seg etter en normativ forventet atferd (Stark, 2007). Begrepet sosial kontroll har fått en negativ klang, men alle aktører både utøver og utsettes for sosial kontroll (Smette og Rosten, 2019: 22), en type kontroll som kan kalles kollektiv kontroll (Stark, 2007). Den uformelle sosiale kontrollen er mest vanlig og utspiller seg i form av direkte mellommenneskelig press. Stark (2007) påpeker at jo mer et menneske er avhengig av en gruppe for positive belønninger og jo mer atferden til et menneske er synlig for gruppen, jo mer vil de adlyde normene.

Bredal (2020) påpeker at studier av sosial kontroll og vold i minoritetsfamilier ofte forstås på bakgrunn av kultur hvor begreper som ære og kollektivism har stått sentralt. Å utelukkende forstå sosial kontroll og voldserfaringer i et kulturelt perspektiv er uheldig av flere årsaker fordi det kan føre til kulturalisering og annengjøring av minoritetsfamiliene (Bredal, 2020), at variasjoner innad i en kulturell gruppe blir oversett (Øverlien, 2016), og likheten mellom voldserfaringer i majoritetsfamilier og minoritetsfamilier usynliggjøres (Bredal, Eggebø og Eriksen, 2020). For å imøtekomme noen av overnevnte fallgruver undersøker flere sosial kontroll forstått som «restriktive foreldrepraksiser» hvor likheter mellom majoritet og minoritet synliggjøres samt at det åpnes for at kontrollen kan ha andre begrunnelser enn

normkonformitet (se Smette *et al.*, 2021). Også i denne studien åpnes det for at kontrollen kan utøves av andre årsaker enn et konformitetspress. Begrepet sosial kontroll anvendes imidlertid da kontrollen i materialet er mer omfattende enn restriktive foreldrepraksiser. Der kontrollen omhandler foresattes praksis vil den forstås som «restriktive oppdragelsespraksiser» både i majoritets og minoritetshjem. Kontrollen sees også som et uttrykk for et tynt aktørskap. Det tykke aktørskapet kjennetegnes på den andre siden av kontekster hvor aktører har mange muligheter til å ta selvstendige avgjørelser og handle (Klocker, 2007).

Utøvelsen av sosial kontroll kan også knyttes til vold. Ifølge Isdal (2000: 36) er vold:

enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom at denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får den personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.

Fysisk vold handler om bruk av fysisk makt, mens psykisk vold er dominerende og styrende på grunn av en bakenforliggende trussel eller makt. Psykisk vold har flere undergrupper, for eksempel kontroll samt direkte og indirekte trusler. Felles for disse undergruppene er at dette er handlinger som skaper avstand i nære relasjoner. I relasjoner hvor vold har forekommet kan latent vold bli dominerende. Latent vold er vold som fungerer i kraft av muligheten for å utøve vold og er en form for frihetsberøvelse (Isdal, 2000).

Analyse

Aisha, Sara, Samira, Amina, Ali, Omar, Abdul, Hassan og Husein ble intervjuet. I analysen av intervjuene fremkom det at ungdommene utsettes for press fra fire aktører: Fosterforeldre, biologisk familie, muslimske venner og medlemmer av muslimsk gruppe. Presset oppleves som en begrensning for ungdommene når de utvikler sin identitet i fosterhjemmene. For å overkomme begrensningene benytter ungdommene tre strategier: 1) Strategien

informasjonskontroll brukes til å kontrollere hvilken informasjon de gir til hvem 2) Strategien *tilbaketrekning* handler om å unngå kontakt med dem som utøver presset. 3) Strategien *uavhengig støtte* handler om at de søker støtte hos aktører som ikke utsetter ungdommene for press.

1. Informasjonskontroll

Empirien viser at ungdommene kontrasterer erfaringer med identitetsutviklingens handlingsrom i hjem med restriktive oppdragelsespraksiser, mot hjem med ikke-restriktive oppdragelsespraksiser, heretter ofte referert til som restriktive og ikke-restriktive hjem/familier. De restriktive hjemmene er fem biologiske hjem, ett kristent fosterhjem og ett ikke-religiøst fosterhjem. Ingen av ungdommene bor i de restriktive fosterhjemmene på intervjudtidspunktet. På intervjudtidspunktet bor alle ungdommene i ikke-restriktive fosterhjem.

I det kristne fosterhjemmet ble det forventet at Omar skulle tro på gud, gå i kirken, be før maten og gå på en kristen skole. «Jeg ble sendt til en sånn kristen skole og [...] hver morgen de leste sånn bibelvers [...] det likte jeg ikke». Han påpeker: «man blir tvunget til å gjøre ting». Aisha, Sara, Samira, Ali og Omar opplevde lignende regler i muslimske biologisk hjem i forhold til forventning om religiøs tro og praksis. De erfarte i tillegg begrensning i valg av venner i forhold til både kjønn, religiøsitet og etnisitet. Begrensning gjaldt også mulighet til omgang med venner, ha kjæreste og delta på fritidsaktiviteter. Jentene hadde også krav i forhold klesdrakt og fikk store ansvarsoppgaver hjemme. I det ikke-religiøse fosterhjemmet erfarte Abdul at fosterforeldrene: «kalte meg musling». Dessuten måtte han spise svin for «visst jeg ikke spiste det så fikk jeg ikke mat». Han erfarte begrensninger på sosial medier og tid med venner: «Jeg fikk ikke lov til noe nesten».

Mange ungdommer knytter reglene til religion. Ali sier «Hjemme (biologisk) var alle reglene basert på religion [...] hjemme hos

oss (fosterhjem) er det bare sånne normale regler». Aisha mener også at det primært er religiøse regler, men påpeker at reglene rundt omsorgsoppgavene i biologisk hjem er kulturelt forankret.

Brudd på regler i de restriktive hjemmene førte til sanksjoner. I det kristne fosterhjemmet ble det krangling og fosterforeldrene ble sure. I det ikke-religiøse fosterhjemmet erfarte Abdul å få kjeft, noe som kunne etterfølges av slag fra fosterfaren: «Så lefser han til meg». I biologiske hjem forteller ungdommene at regelbrudd førte til at de fikk kjeft og/eller ble slått av sine biologiske foreldre.

I empirien fremkommer det at ungdommene håndterer reglene i restriktive hjem ved å utøve informasjonskontroll. I det kristne fosterhjemmet forteller Omar at han fikk det vanskelig og «Visst jeg har noen sånne vonde ting [...] Jeg holder ting inni meg». I biologisk hjem forteller flere ungdommer at de håndterte utfordringene ved at de løy for å unngå straff, eller de unnlot å fortelle hva de gjorde. Ali sier: «jeg fortalte det ikke hjemme. Jeg var mer en person som var [...] flink til å lyge».

Empirien viser at ungdommene viderefører utøvelsen av informasjonskontroll etter at de har flyttet fra restriktive hjem til nåværende ikke-restriktive fosterhjem. Omar og Abdul velger å ikke ha kontakt med tidligere fosterforeldre. Ungdommene fra restriktive biologiske hjem forteller at de er redde for foreldrenes reaksjoner om de innrømmer at de for eksempel ikke utøver islamsk bønnep praksis. Da lyger de og sier at de ber, eller unnlater å fortelle om egen usikkerhet i forhold til islamsk tro. Samira, som bodde hos moren da hun skulle i fosterhjem, ble redd for farens reaksjon: «Jeg ble livredd [...] i islam så står det sånn [...] kan ikke bo med menn man kan gifte seg med.». Hun forteller om farens reaksjon da han fikk høre det: «Hva slags jente er du [...] skal jeg ikke ha noe ære igjen». Aisha nevner også æresbegrepet. I ikke-restriktive fosterhjem erfarer ungdommene å selv kunne velge sitt religiøse ståsted, venner, klesdrakt og fritids-

interesser. Ali uttrykker: «Når jeg blir spurt om noe, kan jeg svare helt ærlig».

Det at ungdommene utøver informasjonskontroll gjelder også i møte med aktører fra den religiøse gruppen. Omar forteller at han ikke tør fortelle til andre fra Afghanistan at han spiser svin og sier: «da kan jeg bli sånn mobba».

Informantenes utsagn kan forstås som at informasjonskontroll er en strategi de benytter når de bor i restriktive hjem hvor de utsettes for press og vold og som de viderefører når de flytter. Strategien skjuler handlinger som strider mot forventninger om ønsket atferd som fosterforeldre, biologiske foreldre og religiøs gruppe retter mot dem. Strategien kan forstås som et svar på at de ikke kan vise hvem de er og bidrar slik trolig til at en ny kontekst – nåværende fosterhjem – kan gi noen ungdommer et større handlingsrom for identitetsutvikling. Materialet tyder på at jo flere regler ungdommene møter jo sterkere er deres utøvelse av informasjonskontrollen.

2. Tilbaketrekning

Empirien viser at ungdommene forsøker å unngå kontakt med de restriktive familiene, muslimske venner og den religiøse gruppen når de flytter til ikke-restriktive fosterhjem. Kontakten med restriktiv biologisk familie er minimal, og ingen har samvær. De to ungdommene som har samvær kommer fra ikke-restriktive, lite religiøst praktiserende familier. Disse to, samt en enslig mindreårig informant, er de som forteller at de praktiserer islam. De øvrige informantene, de som har erfart å bo i restriktive biologisk hjem, er enten ikke-troende eller usikre på eget religiøst ståsted. Ungdommene ønsker ikke å ha kontakt med biologiske foreldre, fordi samtalene ofte kretser om deres oppførsel og forhold til religion. Foreldrene til Aisha spør hva hun skjuler på Facebook, om hun har «horebilder der». Aisha forteller «De ringer meg av og til, men det er for å klage på at jeg har gått med shorts [...], eller om jeg har drukket eller har hatt sex».

Ifølge Samira spør faren for eksempel: «Er du begynt å be nå? Faster du?». Hun forteller at også onkelen hennes spør henne: «Kan ikke du bare begynne å be [...] bli en ordentlig jente». Tilsvarende ble Omar tvunget til å be og tro på Jesus i det kristne fosterhjemmet, og Abdul måtte spise svin i det ikke-religiøse fosterhjemmet.

Empirien viser at ungdommene også forsøker å unngå kontakt med de fleste av sine muslimske venner. Aisha forteller om en muslimsk venninne som stadig påpeker hva Aisha bør og ikke bør gjøre: «du må gifte deg. Du kan ikke ha sex med noen gutter før du gifter deg [...] da kommer du til helvete». Omar forteller om gruppepress fra muslimske enslige mindreårige, og sier: «Hvorfor du ikke går til moske, hvorfor du ikke ber? [...] dem bare tvinger deg til å være i gruppe, jeg har ikke lyst å være en del av den gruppen».

Ukjente muslimske personer gir også uttrykk for sine meninger. Aisha forteller at hun blir tilsnakket av ukjente somaliere: «På bussen så var det sånn: 'Din hore. Prøver du å være norsk', og de spyttet på meg». Hun blir også kontaktet i fosterhjemmet «Jeg har fått sånn hatbrev på Facebook, hatbrev på mail [...] og fra folk som bor i Somalia 'vi skal drepe deg'». Aisha sier videre: «Visst du flytter hjemmefra [...] du får en hard kamp. Altså da er det alle somaliere som hater deg».

Informantenes utsagn kan forstås som om at ungdommene utsettes for et konformitetspress fra foresatte i restriktive hjem, medlemmer av den muslimske gruppen og noen muslimske venner. Presset kan forstås å omhandle religiøs tro og praksis, hvor jentene særlig utsettes for et press som omhandler konservative kjønns- og seksualitetsnormer. Det at ungdommene forsøker å unngå kontakt kan forstås som en strategi som de benytter når de blir utsatt for latent og psykisk vold.

3. Søker støtte

Empirien viser at for å håndtere utfordringer informantene møter når de har flyttet i fosterhjem og fått en annen kontekst for å utvikle sin identitet, søker de støtte hos aktører som ikke utsetter dem for press. Omar som har et lite nettverk, søkte støtte hos sin fastlege etter at verken barnevernet eller fosterforeldrene hørte på han. Fastlegen kontaktet barnevernet og «deretter hørte de på meg da, og da flyttet jeg». I det nye, ikke-restriktive fosterhjemmet søker han støtte hos fosterfamilien. Abdul derimot søker støtte både i sitt flerkulturelle vennenettverk og sin biologiske ikke-restriktive familie.

Sara søker støtte fra venner. Hun er for eksempel redd for å møte på sin biologisk tante når hun skal til byen og tar med seg en veninne. Hun forklarer:

Når jeg i byen er jeg alltid redd for å treffe henne, for hva skal jeg gjøre om jeg treffer henne? At jeg må bli med henne [...]. Er jeg alene da så må jeg nesten [...] Jeg tør ikke si nei til henne.

Det fremkommer i dataene at også Aisha søker støtte hos en muslimsk, ikke religiøs venninne i tillegg til ikke-muslimske venner. Hun mistet sine muslimske venner da hun flyttet i fosterhjem, fordi de ikke fikk lov av sine foreldre til å være sammen med henne.

Noen av informantene forteller at de også søker støtte hos fostersøsken. Ali søker også støtte fra en praktiserende muslimsk venn, og de ikke snakker noe særlig om religion sammen. Amina forteller at hun opplevde sin biologiske mors gjentatte oppringer som vanskelige, og at hun fikk hjelp av fostermoren til å skaffe seg skjult nummer. Hun bor også på hemmelig adresse.

Informantenes utsagn kan forstås som at ungdommene benytter en strategi der de i stor grad erstatter tidligere sosiale nettverk og kontakt med restriktive familier med et nytt nettverk bestående av aktører som aksepterer og støtter dem i deres bestrebelser i å utvide handlingsrommet for identitetsutviklingen.

Diskusjon

Her diskuterer jeg hvilke utfordringer minoritetsungdom med muslimsk bakgrunn opplever når de utvikler sin identitet i ikke-muslimske majoritetsfosterhjem og hvordan utfordringene håndteres. Analysen tyder på at minoritetsungdommene utsettes for press fra fire aktører: Fosterforeldre, biologisk familie, muslimske venner og aktører fra den muslimske gruppen. Presset begrenser ungdommenes handlingsrom når de utvikler sin identitet i fosterhjems konteksten og ungdommene utvikler tre strategier for å håndtere utfordringene.

Strategiene – et svar på vold og forsøk på å etablere et tykkere aktørskap?

Funnene viser at restriktive hjem, aktører fra religiøs gruppe og mange muslimske venner utøver et konformitetspress mot ungdommene. Presset kan forstås som psykisk vold utøvd ved hjelp av kontroll. En slik kontroll handler om å kreve kontroll over livet eller deler av livet til andre ved hjelp av makt eller trusler (Isdal, 2000: 53). I møte med psykisk vold kan ungdommenes strategier betraktes som det Isdal (2000) betegner som å skape «smutthull» i kontrollen. Strategiene impliserer aktive handlinger som trolig kan føre til at handlingsrommet for identitetsutviklingen utvides. Unntaket er Abdul som kommer fra et ikke-restriktivt biologisk hjem, og Omar som kommer fra et ikke-restriktivt mottak. Begge erfarer at handlingsrommet for identitetsutviklingen innsnevres når de flytter inn i sitt første fosterhjem. Strategiene synliggjør at ungdommene ikke kun er passive mottakere av vold, men utviser aktørskap, noe som også er synlig i annen forskning (McGee, 2000; Katz, 2015; Øverlien, 2016).

Ungdommene erfarer ikke bare psykisk vold, men også trusler om utfrysing, noe som skaper redsel og kan forstås som latent vold. Latent vold kan føre til at handlingsrommet for identitetsutviklingen blir utrygt og uoversiktlig. En slik utrygghet kan føre til at de unge i større grad trekkes mot, og foretrekker å spille

seg i, aktører fra miljø hvor de opplever begrenset sosial kontroll for slik å dempe den emosjonelle uroen som trolig skapes i dem (Hochschild, 1979). De vil samtidig trekke seg unna miljø hvor det er sterk sosial kontroll. Psykisk vold skaper nettopp avstand i nære relasjoner (Isdal, 2000).

Ved å bevege seg mot og trekke seg fra ulike aktører kan strategiene som de unge forhandler seg frem til forstås som forsøk på å etablere et «tykkere» aktørskap. Det vil si muligheten for å ta avgjørelser eller handle utfra mange valgmuligheter (Klocker, 2007). De unge tar mer makt i relasjon til aktører som utøver sosial kontroll. Nettopp det at de unge er flyttet fra restriktive hjem gjør dem mindre avhengige av den restriktive familiens positive belønning, og de trenger slik ikke adlyde normene i samme grad (Stark, 2007).

Det relasjonelle aspektet i muligheter for aktørskap tydeliggjøres av at tilskrevet muslimsk og kristen identitet og utøvelsen av vold kan forstås som at andre forsøker å «tynne» ungdommenes aktørskap. Det er trolig slik at forhandlingene foregår i et begrenset handlingsrom for identitetsutviklingen hvor ungdommene står i et krysspress. Krysspresset fremkommer på grunn av spenning mellom ulike handlingsrom for identitetsutviklingen, knyttet til ulike aktørposisjoner med og uten negativ kontroll. Strategiene kan være ungdommenes forsøk på å løse krysspressituasjonen ved å skape balanse i handlingsrommet for identitetsutviklingen. At ungdommenes handlingsrom er preget av forhandlinger, både med seg selv (Mead, 1934), og mellom et tynt og tykt aktørskap er interessant sett i sammenheng med nyere identitetsteorier. Der hvor nyere identitetsteorier påpeker detradisjonalisering og individuelle valg (Bauman, 2001), påpeker Prieur (2002) at individer ikke er frie til å velge sin identitet. Kanskje er det slik at modernitetens doktriner om individualitet blir tøylet gjennom sosial kontroll. I mitt materiale fremkommer det at den sosiale kontrollen er synlig i fysiske rom, men den inntreffer også i

digitale rom. Slik er digitale rom «kontrollens lange arm» som når de unge til tross for fysisk avstand.

Den sosiale kontrollens uttrykk i overnevnte diskusjon fører til at de unge får aktørposisjoner med et tynt aktørskap både i majoritets- og minoritetsfamilier. Ny forskning viser tilsvarende at voldsutsatt ungdom, utenfor fosterhjems konteksten, erfarer lite autonomi uavhengig av kulturell bakgrunn (Augusti og Hafstad, 2020). Vold synes slik å spille inn på den voldsutsattes aktørskap, som igjen kan sies å ha en negativ betydning for de unges forhandlingsmuligheter i handlingsrommet for identitetsutvikling.

Strategiene – et svar på kulturelle utfordringer og maktutøvelse?

Empirien tyder på at biologisk familie, muslimske venner og aktører fra religiøs gruppe er nærværende også i fosterhjems konteksten, hvor de søker å utøve sosial kontroll gjennom sosiale media, telefonkontakt og i møter i det offentlige rom. Nærværet kan forstås som kulturelt spesifikke utfordringer kjennetegnet av streng kontroll og/eller voldsutøvelse hos minoritetsforeldre til unge jenter innenfor en patriarkalsk familiestruktur (Bredal, 2009: 48), i dette materialet også overfor gutter og i fosterhjems konteksten. Kontrollen kan være et element i foreldrenes kontrollregime og bidrar til å innsnevre ungdommenes frihet (Johnson, 1995). Nærværet bidrar trolig til at ungdommene opprettholder strategien de utviklet i biologisk hjem med informasjonskontroll også i fosterhjems konteksten, men også at de utvikler to nye strategier som tilbaketrekning og søke støtte. Strategiene er trolig et motsvar på kontrollen og kan forstås som at ungdommene søker å skape et handlingsrom der de balansere mellom krav om konformitet og egne behov, slik at de kan utforske egen identitet. Forhandlinger om å få dekt mer av egne behov i ungdomstiden er ikke uvanlig uavhengig av kulturell bakgrunn. Samtidig viser flere nordiske kvantitative studier som undersøker

sosial kontroll at noen minoritetsforeldre begrenser sine ungdommer i større grad enn majoritetsforeldre (Smette *et al.*, 2021; Friberg og Bjørnset, 2019). En slik begrensning kan handle om normkonformitet, men den kan også handle om frykt for det som er utenfor, kjærlighet med ønske om å beskytte (Langvann, 2020), sosioøkonomisk status, lengde på foreldres botid, grad av integrering og religiøse normer (Smette *et al.*, 2021). Smette med medforfattere (2021) etterspør ungdoms eget syn på kontrollen.

I denne studien viser empirien at ungdommene kobler den sosiale kontrollen fra minoritetsaktører til kultur og religion. I et kulturelt perspektiv kan kontrollen kobles til æresbegrepet som er et kulturelt fenomen i patriarkalske familiestrukturer. Reglene ungdommene erfarer kan forstås som æreskodeks, altså regler som sier noe om hva som gir og ikke gir ære (Wikan, 2005). Det at æren er kollektiv kan bidra til å forklare at både aktører fra religiøs gruppe og muslimske venner utøver kontroll i tillegg til foreldre. I nåværende fosterhjem kan strategiene forstås som en beskyttende manøver (Goffmann, 1967), fordi handlinger som strider mot de kulturelle normene skjules og kan bidra til å opprettholde families ære. Samtidig viser empirien at muligheten til å skjule handlingsvalg er begrenset i det offentlige rom, hvor ungdommene tilskrives en sosial identitet med tilhørende forventning til atferden (Goffmann, 1992). Ungdommene mister kontrollen over fasadeområdet og lever trolig i beredskap for å forsvare sin identitetsutvikling og opplevelse av faktisk identitet. Strategien tilbaketrekning kan trolig føre til at det skapes uro i handlingsrommet for identitetsutviklingen. Graden av uro vil igjen avhenge av hvilken form for nærvær som utspiller seg.

Koblingen mellom sosial kontroll og ære er ikke like synlig i de restriktive majoritetshjem sammenlignet med restriktive minoritetshjem. Langevann (2020) påpeker at den sosiale kontrollen i kristne hjem trolig sjeldent er æresrelatert. Det som imidlertid er felles i restriktive

hjem er kontrollens kobling til det kulturelle fenomenet religion (Berger, 1993).

Empirien viser at ungdommenes konformitetspress i restriktive hjem i stor grad omhandler religiøs tro og praksis hvor de blir fortalt hva de skal tro på og hvilken religiøs praksis som bør etterfølges. I biologisk restriktive hjem utsettes i tillegg særlig jentene, men gutter også, for en kontroll som omhandler konservative kjønns- og seksualitetsnormer. En ny studie viser tilsvarende at en liten gruppe minoritetsjenter erfarer «betydelige og vedvarende begrensninger i tenårene» sammenlignet med både minoritetsgutter, majoritetsgutter og -jenter (Smette *et al.*, 2021: 20). I restriktive fosterhjem hvor to gutter bor, viser ikke dataen en slik kobling. Flere studier viser imidlertid til at sosial kontroll i religiøse miljø finner sted på tvers av religion og etnisitet (Košuta, 2018; Smette *et al.*, 2021). Det tyder på at konservative kjønns- og seksualitetsnormer trolig er kjennetegnende i både konservative kristne og muslimske kontekster.

Det religiøse konformitetspresset handler om at de unge tilskrives en identitet de ikke anser som sin faktiske identitet (Goffman, 1992), og at makten utøves ved hjelp av sanksjoner. Forhandlingene kan forstås å foregå i et handlingsrom preget av spenning mellom ulike kulturelle univers (Berger og Luckmann, 2000), hvor både eget minoritetsfelleskap, ungdomsfelleskap og fosterfamilien trolig går i forhandling med ungdommene og i ulik grad krever definisjonsmakt knyttet til identitetsutvikling. Samtidig lever de unge i Norge og skal bli akseptert som en del av majoritetsfelleskapet, hvor forhandling om egen status er mer vanlig praksis (Salole, 2018). I slike handlingsrom preget av motsetninger mellom ulike normsett forhandler, lever og utvikler norske minoritetsungdommer sin identitet i majoritetsfosterhjems-konteksten. Dette vil trolig føre til en indre dialog (Mead, 1934) om hvordan en skal manøvrere og handle i forhold til de ulike kulturelle universene. Slik synliggjøres kompleksiteten i deres situasjon.

I denne komplekse situasjonen viser empirien at ungdommene søker støtte hos mennesker som ikke utsetter dem for sosial kontroll. Strategien kan forstås som alliansebygging med mennesker der felleskapet trolig er et resultat av verdifelleskap som kan bidra til å styrke ungdommenes identitetsutvikling, fordi deres levemåte er legitime i disse relasjonene. Strategien er trolig et søk etter anerkjennelse, noe som handler både om aksept og bekrefteelse og som kan sidestilles med å bli sett og hørt og slik «ha en stemme» (Harter, 1997). Ungdommenes valg og levemåte må samtidig sees i lys av at ungdommene er i en minoritetsposisjon, hvor majoriteten kan sies å ha den symbolske kapitalen (Eriksen og Sajjad, 2015) og derigjennom definisjonsmakten for hva som anses som riktig for å bli betraktet som en borger i samfunnet.

Avsluttende betraktninger

Forskning viser at det ikke er knyttet store utfordringer til at minoritetsbarn ofte plasseres i majoritetshjem (Larsen, 2009; PROBA, 2017; Hansen og Flaskerud, 2020). Denne studien er et bidrag til fosterhjemsforskningen. Den synliggjør at minoritetsungdom erfarer utfordringer i fosterhjems konteksten hvor de utsettes for sosial kontroll fra fire ulike aktører. Studien er slik også en respons på «den offentlige bekymringen» (Smette *et al.*, 2021) for negativ sosial kontroll (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017), og Integrerings- og mangfoldsdirektoratets (IMDI) (2020) forespørsel etter mer forskning på feltet.

Den sosiale kontrollen ungdommene erfarer kan, som vist, forstås å handle om utfordringer i tilknytning til både vold og kultur. I forhold til voldsperspektivet påpeker Langevann (2020: 2) at det er nyttig å «bedre integrere forståelsen av vold i nære relasjoner til negativ sosial kontroll». I denne studien synliggjøres det at unge som har erfart sosial kontroll og vold i restriktive hjem ikke unnslipper dette i nåværende fosterhjems kontekst hvor kontrollen er nærværende både som psykisk og latent

vold – samtidig som religiøs gruppe utøver kontroll i den offentlige sfæren. Kontrollen er utfordrende for minoritetsungdommene og begrenser ungdommenes handlingsrom for identitetsutviklingen. Utfordringene håndteres ved hjelp av tre ulike strategier som kan sies å endre ungdommenes handlingsrom for identitetsutviklingen ved at de får et tykkere aktørskap og mer makt enn de hadde i de restriktive hjem, til tross for at psykisk og latent vold samt konformitetsreglene i kulturen tynner aktørskapet. Funnene tyder slik på at identitetsutviklingen kan være mer tradisjonsbunden enn antatt.

Det bør forskes mer på det spenningsfeltet minoritetsungdommene erfarer, og undersøkes hvorvidt voldsutsatte majoritetsbarn også står i et slikt spenningsfelt når de fysisk forflytter seg til fosterhjems konteksten, og hva som eventuelt kjennetegner dette feltet.

Takk

Takk til to anonyme fagfeller, redaktørene, professor Bente Lind Kassah og Dr. Ingvild Flaskerud (PhD) for gode innspill til artikkelen.

Referanseliste

- Augusti, E-M. og Hafstad, G.S. (2020) Sammenhenger mellom opplevd kontroll fra foreldre og vold mot barn og ungdom, i Bredal, A., Eggebø, H. og Eriksen A.M.A. (red.) *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, s. 145–166.
- Backe-Hansen, E., Egelund, T. og Havik, T. (2010) *Barn og unge i fosterhjem – En kunnskapsstatus*. (NOVA rapport). Oslo: København og Bergen. Tilgjengelig fra: http://www.nova.no/asset/4330/3/4330_3.pdf
- Barn, R., Andrew, L. og Mantovani, N. (2005) *Life after care: The experience of young people from different ethnic groups*. York: Josep Rowntree Foundation.

- Barn, R. (2010) Care leavers and social capital: Understanding and negotiating racial and ethnic identity, *Ethnic and Racial Studies*, Vol. 33(5), s. 832–850. <https://doi.org/10.1080/01419870903318896>
- Bauman, Z. (2001) *Flytende modernitet*. Oslo: Vidarforlaget.
- Berger, P. (1993) *Religion, samfund og virkelighed: elementer til en sociologisk religionsteori*. Oslo: Vidarforlaget.
- Berger, P.L. og Luckmann, T. (2000) *Den samfunnsskapt virkelighet*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Berzin, S.C., Singer, E. og Hokanson, K. (2014) Emerging versus emancipating: the transition to adulthood for youth in foster care, *Journal of Adolescent Research* Vol. 29(5), s. 616–638. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0743558414528977>
- Bredal, A. (2009) Barnevernet og minoritetsjentes opprør. Mellom det generelle og det spesielle, i Eide, K. et al. (red.) *Over profesjonelle barrierer: Et minoritetsperspektiv i psykososialt arbeid med barn og unge*. Oslo: Gyldendal Akademiske, s. 38–58.
- Bredal, A. og Melby, E.R. (2018) Sårbarhet og styrke. *Barnevernets møte med minoritetsjenter utsatt for vold og sterk kontroll*. (Nova rapport 9/18). Oslo: OsloMet. Tilgjengelig frå: <https://oda.oslomet.no/oda-xmlui/bitstream/handle/20.500.12199/5125/Nettutgave-Sarbarhet-og-styrke-NOVA-Rapport-9-2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Bredal, A. (2020) Minoritetsnorske og majoritetsnorske kvinners erfaring med partnervold, i Bredal, A., Eggebø, H. og Eriksen A.M.A. (red.) *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske, s. 47–66.
- Bredal, A., Eggebø, H. og Eriksen A.M.A. (2020) Mangfoldsperspektiv i forskning på vold i nære relasjoner, i Bredal, A., Eggebø, H. og Eriksen A.M.A. (red.) *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske, s. 9–30.
- Bunkholdt, V. (2012) *Fosterhjemsarbeid. Fra kruttering til tilbakeføring*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Cooley, C.H. (1964) *Human Nature and the Social Order*. New York: Schocken Books.
- Denzin, N.K. og Lincoln Y.S. (2018) *The SAGE handbook of qualitative research*. 5 utg. Los Angeles: Sage.
- Egelund, T. og Hestbæk, A.-D. (2003) *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt*. København: Socialforskningsinstituttet 03:04. <http://pure.sfi.dk/ws/files/322091/0304Anbringelse.pdf>
- Egelund, T., et al. (2009) *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt. SFI*. København: Det nationale forskningscenter for velfærd. <http://www.forskningsdatabasen.dk/en/catalog/2353728079>
- Engelstad, F. (2009) *Hva er makt*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Eriksen, T.H. og Sajjad, T.A. (2015) *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. 6 utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Friberg, J.H. og Bjørnset, M. (2019) *Migrasjon, foreldreskap og sosial kontroll*. (Fafo rapport, 2019:01). Oslo: Fafo. Tilgjengelig frå: <https://www.fafo.no/images/pub/2019/20698.pdf>
- Goffman, E. (1992) *Vårt rollespill til daglig. En studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax Forlag A/S.
- Goffman, E. (1967) *Interaction ritual. Essays in face-to-face behavior*. Chicago: Aldine Pub.
- Hammen, I. og Jensen, T.G. (2010) *Anbringelsen af børn med etnisk minoritetsbaggrund. En forskningsoversigt*. Odense: Servicestyrelsen og Det nasjonale Forskningscenter for velfærd.
- Hannemann, N. (2003) *Fokus på anbragte børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. Hillerød: Udviklings- og Formidlingscenter for Socialt Arbejde med Unge.
- Hannemann, N. og Hansen, S.P. (2005) *Fra udfordring til udvikling. Fokus på kvalitets- og metodeudvikling i døgninstitutioners arbejde med børn og unge med anden etnisk baggrund end dansk*. Aabenraa: UFC Børn og Unge.

- Hansen, T. og Flaskerud, I. (2020) Familiens betydning for ungdoms religiøse identitetsutvikling. Ungdom med muslimsk bakgrunn i fosterhjem. *Nordisk tidsskrift for ungdomsforskning* Vol. 1, s. 42-56.
- Harter, S. (1997) The personal self in social context: Barriers to authenticity, i Asmora, R.D. og Jussim, L. (red.) *Self and Identity. Fundamental Issues*. New York: Oxford University Press, s. 81-105.
- Hochschild, A.R. (1979) Emotion Work, Feeling Rules and Social Structure, *American Journal of Sociology*, Vol. 85 (3), s. 551-575.
- Holm-Hansen, J., Haaland, T. og Myrvold, T. (2007) *Flerkulturelt Barnevern. En kunnskapsoversikt*. (NIBR-rapport 10/2007). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning. Tilgjengelig fra: <https://www.bufo.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=071280227>
- IMDI (2020) *Indikatorer for integrering. Tilstand og utviklingstrekk ved inngangen til 2020*. (IMDI Notat 6/2020). Tilgjengelig fra: https://www.imdi.no/contentassets/05e2fd2076cf4b-17938d2913a403a852/integrering_i_norge_2020.pdf
- Isdal, P. (2000) *Meningen med volden*. Oslo: Kom-muneforlaget.
- Johnson, M. P. (1995) Patriarchal Terrorism and common couple violence: Two forms of violence against women, *Journal of marriage and family*, Vol. 57 (2), s. 283-294. <https://doi.org/10.2307/353683>
- Justis- og beredskapsdepartementet (2017, 19.5.21) *Retten til å bestemme over eget liv. Handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse (2017-2020)*. Hentet fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/329563cc43bf49ed88e-b65cf239fc457/papportering-pa-handlingsplanen-mot-negativ-sosial-kontroll-tvangsekteskap-og-kjonnsllestelse.pdf>
- Katz, E. (2015) Beyond the physical incident model: How children living with domestic violence are harmed by and resist regimes of coercive control, *Child abuse Review*, Vol. 25(1), s. 46-59. Tilgjengelig fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/car.2422>
- Kelly, B. og Sinclair, R. (2005) Understanding and negotiating identity: Children from cross-community families in public care in Northern Ireland, *Child & family social work*, Vol. 10 (4), s. 331-341. Tilgjengelig fra: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2206.2005.00368.x>
- Klocker, N. (2007) An example of 'thin' agency: Child domestic workers in Tanzania, i Panelli, R., Punch, S. og Robson, E. (red.) *Global perspectives on rural childhood and youth. Young Rural Lives*. New York: Routledge, s. 83-94.
- Košuta, M. (2018) «Av og til kunne jeg ønske jeg hadde en hijab å skylde på eller noe som gjør meg synlig»: En institusjonell etnografisk studie av sosial kontroll. Masteravhandling. Universitetet i Agder.
- Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Lambert, V. og Glacken, M. (2011) Engaging with children in research: Theoretical and practical implications of negotiating informed consent/assent, *Nurse Ethic*, Vol. 18(6), s. 781-801. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/0969733011401122>
- Langvann, H. (2020) *Frihet fra negativ sosial kontroll og æresrelatert vold (2021-2024)*. *Innspillsmøte 18. juni 2020, Kunnskapsdepartementet*. Tilgjengelig fra: http://www.hjelpkilden.no/uploads/1/3/1/6/13166795/inspillsm%C3%B8te_ny_handlingsplan.pdf
- Larsen, M. (2009) *Børn med etnisk minoritetsbaggrund i familiepleje. Perspektiver på anbringelse i Københavns kommune*. København: Center for familiepleje, Socialforvaltningen. Tilgjengelig fra: https://familieplejen.kk.dk/sites/default/files/2021-04/boern-med-etnisk-minoritets-baggrund-i-familiepleje_1.pdf

- Liamputtong, P. (2007) *Researching the vulnerable*. London: SAGE Publications.
- McGee, C. (2000) *Childhood experiences of domestic violence*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- McMurray, I. et al. (2011) Shards of the old looking glass: restoring the significance of identity in promoting positive outcomes for looked-after children, *Child & Family Social Work*, Vol. 16 (2), s. 210–218. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1365-2206.2010.00733.x>
- Mead, G.H. (1934) *Mind, Self and Society*. Chicago: University of Chicago Press.
- NESH, De nasjonale forskningsetiske komiteer (2016) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskapen, humaniora, juss og teologi*. Tilgjengelig fra: <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/> (Hentet: 25. oktober 2018)
- Ofstad, K. og Skar, R. (2015) *Barneloven med kommentarer*. Oslo: Gyldendal Juridiske.
- Prieur, A. (2002) Frihet til å forme seg selv. En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn, *Køn & Kultur. Kontur*, Vol. 6, s. 4–12. Tilgjengelig fra: https://kontur.au.dk/fileadmin/www.kontur.au.dk/OLD_ISSUES/pdf/kontur_06/annich_prieur.pdf
- Proba Samfunnsanalyse (2017) *Barn med minoritetsbakgrunn i fosterhjem*. (Rapport 2017-003). Oslo: PROBA samfunnsanalyse. <https://proba.no/rapport/barn-med-minoritetsbakgrunn-i-fosterhjem/>
- Saloe, L. (2018) *Identitet og tilhørighet: Om ressurser og dilemmaer i en krysskulturell oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademiske.
- Schönfelder, W., Andersen, S.T. og Kane, A.A. (2018) Muligheter og begrensninger for profesjonsutøverens handlingsrom i de kommunale barnevernstjenestene, i Schönfelder, W., Andersen, S.T. og Kane, A.A. (red.) *Handlingsrom i barnevernet. Muligheter og begrensninger for profesjonsutøveren*. Bergen: Fagbokforlaget, s. 275–280.
- Selwyn, J. og Wijedasa, D. (2009) The placement of looked after minority ethnic children, i Schofield, G. og Simmonds, J. (red.) *The Child Placement Handbook. Research, policy and practice*. London: BAAF Adoption and Fostering, s. 363–381.
- Smette, I. og Rosten M.G. (2019) *Et iaktatt foreldreskap. Om å være foreldre og minoritet i Norge*. (NOVA-rapport 3/19). Oslo: Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring.
- Smette, I., Hyggen, C. og Bredal, A. (2021) Foreldrerestriksjoner blant minoritetsungdom: omfang og mønstre i og utenfor skolen, *Tidsskrift for samfunnsforskning*, Vol. 62 (1), s. 5–26. <https://doi.org/10.18261/issn.1504-291X-2021-01-01>
- Solbakk, J. H. (2009) *Sårbare grupper*. Tilgjengelig fra: <http://www.etikkom.no/FBIB/Temaer/Forskning-pa-bestemte-grupper/Sarbare-grupper/> (Hentet: 21. februar 2014).
- Stark, R. (2007) *Sociology*. USA: Thomson Higher Education.
- van Manen, M. (1997a) From meaning to method, *Qualitative Health Research*, Vol. 7 (3), s. 345–369. <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/104973239700700303>
- van Manen, M. (1997b) *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. London: Althouse.
- Wadel, C. (1991) *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK.
- Wikan, U. (2005) *For ærens skyld – Fadime til ettertanke*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Øverlien, C. (2016) 'Do you want to do some arm wrestling?': children's strategies when experiencing domestic violence and the meaning of age, *Child & family social work*, Vol. 22(2), s. 680–688. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/cfs.12283>

Forfatterpresentasjon

Tina Hansen er universitetslektor i religionsvitenskap og stipendiat ved institutt for Barnevern og sosialt arbeid, UiT. Tema for avhandlingen er hvilke erfaringer ungdommer med muslimsk minoritetsbakgrunn har når de utvikler sin identitet i ikke-muslimske majoritetsfosterhjem. Hansens forskningsinteresse er også dreiet mot inkludering og integrering av migranter, og migrasjonshelse.

E-post: Tina.hansen@uit.no